

Природна среда на България. Съвременен релеф на Българи

Публикувано от **Simonsita** на **21.04.2010**

Природна среда на България

Съвременен релеф на България

Обща характеристика

Съвременният релеф на България се характеризира със следните особености: сравнително малка средна надморска височина (472 m); голямо вертикално разчленение и наличие на пет височинни пояса, западно-източно простиране на едрите форми на релефа (таблица 1).

Височинни пояси	Надморска височина (m)	Площ km ²	%
1. Низинен	0–200	34 900	31,5
2. Равнинно-хълмист	200–600	45 500	41,0
3. Нископланински	600–1000	16 900	15,2
4. Среднопланински	1000–1600	10 900	9,8
5. Високопланински	1600–2925	2800	2,5

Табл. 1 Вертикално разпределение на релефа

Съвременният релеф е резултат преди всичко от развитието на територията през по-младите геоложки епохи. Той е отражение и на строежа на земната кора. Различават се гънков, блоково разломен, платформен и мозайчен строеж.

Ендогенните релефообразуващи процеси включват движенията на земната кора (колебателни, нагъвателни, разломни), вулканизма и земетресенията.

На съвременния етап от развитието на релефа се проявяват колебателните движения и

заметресенията.

По фиг. 1 открийте териториите с най-интензивно потъване и с най-интензивно издигане.

Отговор:

Територии с най-силно потъване: около Бургаски залив

Територии с най-силно издигане: Рила, Пирин, Западни Родопи, Варненското крайбрежие, Централна Стара планина, Великотърновско и др.

Земетресенията в зависимост от интензивността си понякога предизвикват значителни разрушения; най-силните могат да причинят изменения на релефа. С активна сеизмичност се отличават териториите с блоково-разломен строеж. (фиг. 2)

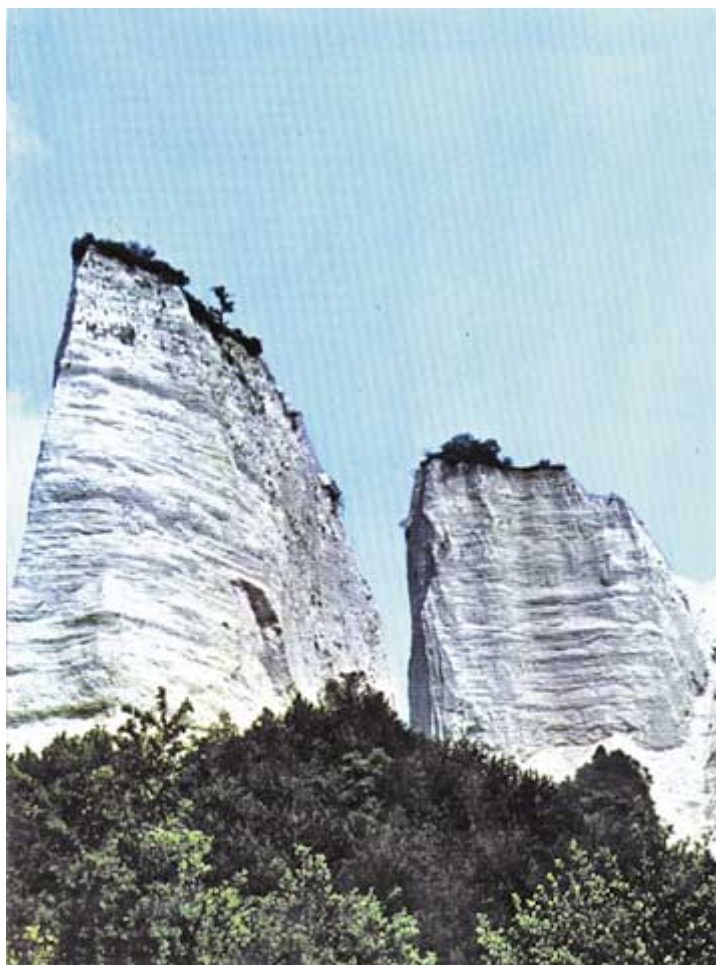
Фиг. 2 Сеизмични райони в България

България спада към една от сеизмично активните зони в света - Егейската. Тя е част от Средиземноморския земетръсен район. Данни за силни земни трусове има още в летописите на Страбон. Той споменава, че през I в. пр.н.е. гр. Бизоне (Каварна) е разрушен от земетресение и е изчезнал в морето. Силно засегнат е бил и Дионисополис (Балчик). Подобни земетресения са описани и в хроники от IX в., когато Черно море навлиза в сушата с около четири мили. Силни земни трусове в София има през 1818 и 1858 г., когато от пукнатините на земната кора бликват минералните извори в Овча купел. Големи земни трусове стават през 1904 г. в Благоевград; през 1928 г. в Пловдив и Чирпан; през 1977 г. в Свищов и Велинград, и през 1986 г. в Стражица.

Екзогенните релефообразуващи процеси се проявяват като рушителна, транспортна и акумулативна дейност, обусловени от географските закономерности зоналност и аazonалност.

Изветрително-денудационните процеси над 1800-1900 m надморска височина са с водеща роля при формирането на облика на релефа. Резултат от такива процеси са каменните реки във Витоша, скалните пирамиди край Кътина, Мелник, Стоб; сипейните покрови в планините,

скалните образувания край Смолян (Невястата), край с. Зимзелен, Кърджалийско (Вкаменената сватба) и др.

Скални пирамиди

Каменните реки във Витоша са разпространени над 1000 m надморска височина. Най-ниско те слизат по Владейска река. Това са добре огладени и натрупани на малки разстояния по долинното дъно огромни каменни блокове. Каменните реки са свързани с интрузивните скали. Те са образувани в напуканите сиенити, монцонити и гранити. За моделирането им голямо значение имат изветрянето и течащите води, които ги заоблят в речните долини. Под силата на гравитацията и с помощта на речните води те са се придвижили по протежение на речното корито. Най-изразителна е каменната река при Златните мостове.

Денудационно-гравитационните процеси са причина за поява на свлачища и срутища. Те са характерни за всички височинни пояси в България. Свлачищните процеси се приемат като природно бедствие. Имат най-голямо разпространение в наклонените терени на равнинно хълмистите земи. Типични са за Дунавското и Черноморското крайбрежие, подножията на Рила, Витоша, Родопи, Стара планина.

За активизирането на свлачищните процеси в България са от значение някои климатични условия: редуване на сухи и влажни периоди през годината, бързо снеготопене и др. Такива процеси могат

да възникнат или да се активизират и при земетресение. Влияние оказва и антропогенната дейност, например по Дунавското крайбрежие и в курортните комплекси на Северното черноморско крайбрежие. Провеждането на противосвлачищни мероприятия е трудно в техническо отношение, невинаги сполучливо и не дава необходимия задържащ ефект.

Срутищата са характерни за по-високите части на планините.

Най-разпространени в България са ерозионно-аккумулятивните форми. На ерозия са подложени 60 % от територията на България. Най-разпространени ерозионни форми са ровините, всечените меандри, проломите, праговете, водопадите.

Водопад Варовитец през зимата

Основни аккумулятивни форми у нас са: наносните конуси, алувиалните острови и низини и др.

Карстовите процеси, са широко застъпени. Карстът заема 25 % от територията на България. Освен подземните карстови форми - пещерите, развитие имат и повърхностните. Такива са въртопите, понорите, валозите, увалите, каровите полета (Врачанска планина, Понор, Мала планина, Западен и Среден Предбалкан, Западни Родопи), слепите долини (Добруджа), скалните мостове („Чудните мостове" в Родопите) и др.

В Западните Родопи се намира един от най-красивите карстови райони в България. По долината на

р. Триградска скалите постепенно се доближават, като че ли се допират. Огромни отвесни блокове, обрасли с мъхове, здравец и силивряк, притискат реката, която стремително скача от един ерозионен котел в друг. Цялото ждрело е дълго 7 km и е низ от каменни хрумвания на природата. Най-интересната част е пещерата „Дяволското гърло“, в която изчезва реката, навлизайки в ждрелото. За да се види този природен феномен, е пробита галерия. В нея се чува бучене, което прераства в тътен. В Голямата зала се вижда 42-метровият водопад, който завършва с голям каменен котел. Реката изчезва, преминава през сифон и отново се появява навън, за да продължи пътя си през каньона. В този район са и Люляковата пещера, Синьозелената пещера и др.

Абразионните процеси (**абразия** - рушителна дейност на морската вода) моделират над 80 % от Добруджанския и от Странджанския бряг. Съвременната абразия се изразява основно в образуването на клифове. От акумулативните форми най-разпространени са плажовите ивици.

Дефлационните (**дефлация** - рушителна дейност на вятъра) процеси в България предизвикват незначителни промени в релефа. Чрез тях се образуват тераси, насипи, валове (Видинско), дюни (Несебър) и др. С дефлацията е свързана ветровата ерозия на почвата, силно проявена в засушливите райони.

Екзарационно-акумулативните форми (**Акумулация** - натрупване на разрушения материал) са следствие от разрушителната и акумулативната дейност на ледниците в Рила и Северен Пирин.

В България са разпространени карлинги (в. Мусала, в. Мальовица, в. Вихрен), трогови долини, циркуси. Най-атрактивни са циркусите. В по-голямата част от тях има езера. Най-известни са: Мусаленските, Урдините, Василашките, Рибните и др. В мраморния дял на Пирин циркусите обикновено са безводни. Резултат от акумулативната дейност на топящите се ледници са морените.

Екзарационни форми - Заснежени карлинги в Пирин

Екзарационни форми - Циркусното езеро Синаница в Пирин

Антропогенната дейност и свързаните с нея релефообразуващи процеси оставят все по-дълбок отпечатък върху релефа. Той е най-осезаем при добива на полезни изкопаеми, строителни и селскостопански мероприятия. Въздействието е главно в две направления: рушително и акумулативно. Антропогенните процеси предизвикват най-често отрицателни изменения в ландшафта. Това налага да се провеждат възстановителни мероприятия.

Стопанска оценка на релефа. Пряко повлияни от особеностите на релефа са площите на обработваемите земи. Над 80 % от стопанската дейност в страната се осъществява в два височинни пояса - от 0 до 200 m и от 200 до 600 m. Особеностите на релефа са причина за възникване на селища по речните долини, в котловините, в съседство с морските заливи. Конфигурацията на пътната мрежа и нейната гъстота също зависят от релефа.

В планините над 1800 m има благоприятни условия за хидроенергийно строителство, а в троговите долини и долинните разширения - за язовиостроене. Релефът в съчетание с климата и почвите е важен природен фактор за развитие на аграрното стопанство.

Въпроси и отговори

1. В кои височинни пояси попада по-голямата част от територията на страната? Как се отразява този факт върху живота и стопанската дейност на хората?

Отговор:

По-голямата част от територията на страната – около 72 % попада в два височинни пояса: равнинно-хълмист и низинен. Това е положително за живота на хората: позволява изграждането на много и големи селища, на гъста пътна мрежа на напоителни системи. Строителството е по-лесно и с по-малко парични средства. Равнинният релеф стимулира развитието на аграрното стопанство – голям процент обработваема земя, по-благоприятен климат, по-плодородни почви, възможности за механизация и хидромелиорация. Развитието на индустриалната дейност също е улеснена от равнинния релеф.

2. Отбележете факторите, които оказват влияние върху температурите и валежите в нашата страна.

Отговор:

Върху температурите и валежите оказват влияние всички климатични фактори: географска ширина, надморска височина, отстоянието от големи водни обекти, посоката на движението на въздушните маси. Те действат едновременно и постоянно.

3. Отбележете основните почвени типове в Северна и в Южна България.

Отговор:

Северна България – черноземии и сиви горски почви.

Южна България – смолници, канелени горски почви.

Природна среда на Бъл
Powered by
Bukvar.bg

Image not found

© 2010-2024